

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

גליונות לעיון בפרשת השבוע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ושמונה

פנחס (תשכ"ט)
אין עלון הדרכה

כ"ז ט"ו - כ"ב

"איש על העדה"

א. שאלה כללית

השואה צווי ה' למשה (י"ח-כ') לביצוע הצג ע"י משה (כ"ב-כ"ג):

המצעשה (כ"ב-כ"ג)

הצווי (י"ח-כ')

1. קח לך את יהושע	ויקח את יהושע
2. וסמכת את ידך עליו	ויסמך את ידיו עליו
3. והעמדת אותו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה	ויעמידהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה
4. וצוית אותו לעיניהם	ויצוהו
5. ונתת מהודך עליו	-----
- התוכל להסביר את סיבת השינויים?

ב. ט"ו - וידבר משה אל ה' לאמור.

רש"י ד"ה לאמור: אמר לו: "השיבני, אם אתה ממנה להם פרנס אם לא".

ה ש ב ת:

רש"י י"ב י"ג ד"ה לאמור: מה ת"ל? אמר לו: "השיבני אם אתה מרפא אותה אם לא".

דברים ג' כ"ד לאמור: זה אחד משלושה מקומות שאמר משה לפני המקום: "איבי מניחך עד שתודיעני אם תעשה שאלתי אם לאו".

מה קשה לרש"י ומה ראו חז"ל לדרש מלת לאמור דוקא במקומות אלה, והלא בעשרות מקומות נאמרה מלה זו בתורה ("וידבר ה' אל משה לאמור") ולא דרשו שם?

ג. ט"ז. יפקד ה' אלוהי הרוחות איש על העדה.

במדבר רבה כ"ז(ט"ז): "יפקד ה'" מה ראה לבקש הדבר הזה אחר סדר בחלות? אלא כיון שירשו בנות צלפחד אביהן, אמר משה: "הרי השעה שאתבע בה צרכי; אם הבנות יורשות, בדיון הוא שירשו בני את כבודי!" אמר לו הקב"ה (משלי כ"ז) "נוצר תאנה יאכל פריה" - בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה, יהושע יתרחב שרתך ותרבה חלק לך כבוד, והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורס המחצלות; הואיל וחוא שרתך בכל כחו, כדאי הוא שימשש את ישראל, שאינו מאבד שכרו. "קח לך את יהושע בן-נון לקיים מה שנאמר (משלי כ"ז) "נוצר תאנה יאכל פריה".

רש"י ד"ה יפקד ה'.

כיון ששמע משה שאמר לו המקום: "תן נחלת צלפחד לבנותיו", אמר: "הגיעה השעה שאתבע צרכי; שירשו בני את גדולתי". אמר לו הקב"ה: לא כן עלתה במחשבה לפני. כדאי הוא יהושע ליסול שכר שמושו, שלא מש מתוך האהל, וזהו שאמר שלמה (משלי כ"ז) "נוצר תאנה יאכל פריה".

א. מפרשי המדרש רבה ומפרשי רש"י תמהים: מה ראו לסמוך בקשת משה לסדר בחלות, והלא לא נאמרה אלא לאחר: "עלה אל הר העברים", ומדוע לא יפרשו, שכיון שראה שנגזרה עליו מיתה ביקש "יפקד" ? נסה לישוב תפוחם!

2. השואה את דברי רש"י לדברי מקורו והסבר את השוני הסגנוני!

ד. י"ח-כ': קח את יהושע... וסמכת את ידך עליו... ונתת מהודך עליו.

במדבר רבה כ"א:

"ונתת מהודך עליו" - כמערה מכלי אל כלי.

ה ט ו ה:

במדבר י"א י"ז: ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם.

במדבר רבה ט"ו (י"ט):

ואם תאמר: הזקנים שהיתה נבואתן משל משה, שמא חסר משה מנבואתו כלונ? לאו! למה הדבר דומה? לבר שהיה דולק והדליקו ממנו כמה נרות ואור דליקתו לא חסר. אף כאן משה, משלו לא חסר כלום. שנאמר (דב' ל"ד) "ולא קם נבוא עוד בישראל כמשה."

הסבר מה ראו להשתמש במקומנו במשל המערה מכילי אל כלי ושם במשל המדליק בר מנר?

ה. י"ח. ויאמר ה' למשה קח לך את יהושע בן נון...

רבי' ד"ה לך: את שבדוק לך, את זה אתה מכיר.

1. למה לא פירשו רש"י כפי שפירש בבר' י"ב לך-לך: להנאתך ולטובתך?

xx 2. הרא"ם מקשה על דברי רש"י:

שמנהג הכתוב הוא שיאמר "לך" שלא לשום צורך, כמו (יהושע י"ז) "עלה לך היערה", (שיר השירים) "הגשם חלף הלך לו", (דברים ב' י"ג) "ועברו לכם את נחל זרד" והדומים להם... והוא מישוב: מכל מקום: כל היכא דאיכא למדרש - דרשינן.

התוכל לישב קושיתן בישוב אחר ולהסביר את הצורך (ולא מפני ש"איכא למדרש") לדברי רש"י אלה במקומנו?

ד. י"ח. קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו.

מלבי"ם ד"ה אשר רוח בו:

הרוח כולל רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה וכל המעלות הנכבדות, וחזן מזה ד"ה וסמכת את ידך עליו: ובזה תשפיע עליו שפע רוח יתירה יותר על מה שהוא איש הרוח מכבר. והנה השפע לא תחול רק על מי שהוא מוכן אליה מכבר, כמו שאמרו חז"ל: "אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה" שנאמר: יהב חכמתא לחכימין; ועל זה אמר שכבר יש בו רוח, ורוח זה המוכן לכך יתוסף בו קדושה ונבואה על ידי סמיכות ידך... רעיון זה שמביאו המלבי"ם בשם חז"ל כבר מצאו לו ראייה בספר שמות. היכן?

ז. ונתת מהודך עליו.

ספורנו: הוד מלכות. תן לו איזו שררה בחיך, שיתחילו לנהוג בו כבוד.

יצחק רגיו: רוח מלכות וממשלה הצריכה להיות בלב הנגיד היא הנקראת כאן "הוד", כענין (דברי הימים א' כ"ט) "ויתן עליו הוד" הנאמר בהמלכת שלמה. וכן יהושע קבל הוד מלכות, כאשר סמך משה ידיו והעמידו לנגיד, ועל ידי ההוד שאתן עליו יכבדוהו כל ישראל, וזהו "למען ישמעו כל עדת בני ישראל".

x 1. מה ההבדל ביניהם בפירוש המלה "הוד"?

xx 2. מה ההבדל ביניהם בפירוש דברי ה' "ונתת"?

ח. כ"ג. ויסמך את ידיו עליו.

סנהדרין ק"ח ע"ב.

אמר ר' יוסי בר' חנינא: מכאן שאין אדם מתקנא בתלמידו.

, כיצד למדו כלל זה "מכאן" - היינו מפסוקנו זה?

תשובות יש לשלוח לבחמה ליבוביץ קרית משה ירושלים.